

# OMNIBUS PREDLOG

## Vraćanje radništva i ljudskih prava u središte Direktive o dužnoj pažnji za održivo poslovanje

### KONTEKST

Usvajanje Direktive o dužnoj pažnji za održivo poslovanje (Corporate Sustainability Due Diligence Directive – CSDDD) i Direktive o izveštavanju o korporativnoj održivosti (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD) predstavljalo je važnu prekretnicu u izgradnji pravednijih i održivijih lanaca vrednosti (snabdevanja), posebno u sektoru odeće i obuće. Dok je CSRD doneo dugoočekivane zajedničke standarde za izveštavanje o održivosti u Evropskoj uniji, CSDDD, iako daleko od savršene, ponudila je verodostojan put ka odgovornosti korporacija prema radnicima, sindikatima i drugim žrtvama korporativne zloupotrebe. Direktiva o dužnoj pažnji za održivo poslovanje uvela je jasne i usklađene obaveze i dužnosti za kompanije u vezi sa ljudskim pravima i zaštitom okoline, u skladu s dugogodišnjim međunarodnim standardima kao što su *Vodeći principi Ujedinjenih nacija o biznisu i ljudskim pravima* (United Nations' Guiding Principles on Business and Human Rights – UNGPs) i *Smernice OECD-a za odgovorno poslovanje multinacionalnih preduzeća* (OECD's Guidelines on Responsible Business Conduct for Multinational Enterprises).

Međutim, Evropska komisija je, u pokušaju deregulacije, putem takozvanog Omnibus paketa za pojednostavljenje (Omnibus simplification package), napravila korak unazad u primeni nedavno usvojenih direktiva. Iako se insistira da je cilj Omnibus-a pojednostavljenje, a ne deregulacija, predlog Evropske komisije lišava CSDDD (Direktivu) njenih najvažnijih odredbi i predstavlja stvarnu pretnju za radnike i radnice u tekstilnoj industriji širom sveta.

Predlog, takođe, nosi rizik da izveštavanje o održivosti postane složenije za kompanije, a manje značajno za nosioce prava. U tom svetlu, i kako je već istaknuto prilikom objave predloga Omnibus-a, Clean Clothes Campaign mreža se protivi nastojanjima Komisije da naruši zaštitu radničkih prava, ljudskih prava i životne sredine.

U nastavku, Clean Clothes Campaign nudi kratku analizu promena koje uvodi predloženi Omnibus, zajedno s praktičnim preporukama za članove i članice Evropskog parlamenta i države članice EU kako bi se stvari postavile na pravi put i zaštitila radnička prava, ljudska prava i životna sredina.

### O DUŽNOJ PAŽNJI

#### Obuhvat lanca vrednosti (snabdevanja)

Predlog koji je iznela Komisija pomera obavezu kompanija da sprovedu dubinsku analizu u vezi s ljudskim pravima i zaštitom okoline, sa pristupa zasnovanog na riziku za čitav lanac snabdevanja na pristup koji se fokusira na dobavljače prvog reda. Kompanije bi bile obavezne da idu dalje duž lanca snabdevanja samo kada imaju „verodostojne informacije“ da postoji mogućnost da će doći do negativnih uticaja na ljudska prava ili životnu sredinu u kontekstu indirektnog poslovnog odnosa.

Iako se na prvi pogled može činiti da bi ovaj pristup smanjio administrativna opterećenja i troškove usklađivanja za kompanije, postoje razlozi da se veruje da će zapravo povećati i jedno i drugo, dok će istovremeno umanjiti uticaj Direktive na sprečavanje kršenja ljudskih prava i štete po životnu sredinu. Iskustvo s nemačkim Zakonom o lancu snabdevanja pokazuje da fokusiranje isključivo na dobavljače prvog reda, upućuje privredne subjekte da vrše provere i sprovedu dubinsku analizu nad ekonomskim akterima koji potencijalno predstavljaju relativno nizak rizik.

Dodatno, čak i kada kompanije idu dalje od dobavljača prvog reda, biće im zabranjeno da zahtevaju informacije neophodne za sprovođenje dubinske analize od kompanija koje imaju manje

od pet stotina zaposlenih. Čak i u slučajevima kada verodostojni dokazi podstaknu kompanije da zatraže informacije od indirektnih poslovnih partnera izvan prvog nivoa, moraće se osloniti na kaskadne ugovorne garancije da će taj indirektni poslovni partner poštovati kodeks ponašanja kompanije koja potpada pod obaveze Direktive. Ukratko, pristup koji predlaže Komisija povećava administrativne prepreke i neće uspeti da se pozabavi najozbiljnijim slučajevima kršenja ljudskih prava. Predlog Omnibusa fokusira se na procene zasnovane na dokumentima, uključujući manjkave izveštaje o reviziji, i izazvaće lančani efekat administrativnog opterećenja i dodatnih troškova usklađivanja duž lanaca vrednosti kompanija, a da će vrlo malo doprineti postizanju ciljeva Direktive.

Štaviše, kaskadno ugovaranje i troškovi koji ga prate mogu se negativno odraziti na plate radnika, koji bi na kraju mogli snositi najveći teret. Nasuprot tome, izvorni tekst CSDDD-a zahtevao je od kompanija da najpre sprovedu široku procenu rizika i da svoju praksu dubinske analize prvenstveno usmere tamo gde su negativni uticaji najteži i gde je najverovatnije da će se dogoditi.

## PREPORUKE

- Članovi Evropskog parlamenta i države članice treba da se vrte pristupu zasnovanom na prevenciji rizika. Ako je potrebno, jezik u članu 8. Direktive može se pojednostaviti jasnijim definisanjem obaveze kompanije da najpre sprovede široku procenu rizika, mapiranje i postavljanje prioriteta, a zatim da pristupi rešavanju potencijalnih i stvarnih negativnih uticaja tamo gde oni postoje.
- Članovi Evropskog parlamenta i države članice treba da osiguraju da se odgovornost na odgovarajući način podeli između kompanija obuhvaćenih Direktivom i njihovih poslovnih partnera.

## Građansko-pravna odgovornost

Izvorni tekst Direktive uveo je zajednički, usklađeni režim za svih 27 država članica, prema kojem bi kompanije mogle biti odgovorne za štetu nastalu kao rezultat njihovog propusta da spreče, ublaže ili poprave negativne uticaje – pristup koji bi podsticao pravnu jasnoću. Predlog Omnibusa uklanja usklađeni režim građansko-pravne odgovornosti uspostavljen članom 29. stav 1. teksta, dok istovremeno zadržava odredbe koje se odnose na pristup pravdi za žrtve.

U praksi, predlog Komisije povećava pravnu nesigurnost i za žrtve i za kompanije obuhvaćene Direktivom. Žrtve će morati da se snalaze u 27 različitih sistema deliktne odgovornosti kako bi potraživale pravnu zaštitu za pretrpljenu štetu. Sa druge strane, kompanije će morati da osiguraju usklađenost sa svakim nacionalnim pravnim sistemom ponaosob. Štaviše, Komisija predlaže i ukidanje obavezujućih imperativnih odredbi u pogledu važećeg prava, što znači da će i žrtve i kompanije ostati u neizvesnosti o tome koje se pravo primenjuje u svakom pojedinačnom slučaju.

## PREPORUKE

- Radi povećanja pravne sigurnosti za žrtve i za kompanije obuhvaćene Direktivom, članovi Evropskog parlamenta i države članice treba ponovo da uvedu usklađeni režim građansko-pravne odgovornosti predviđen izvornim tekstom.
- Članovi Evropskog parlamenta i države članice treba ponovo da uspostave obavezujuću imperativnu odredbu iz člana 29. Direktive.

## Administrativne sankcije

Direktiva omogućava nadzornim telima koja imenuju države članice na nacionalnom nivou da izriču novčane kazne kompanijama koje ne postupaju u skladu s Direktivom. Iako nadzorna tela imaju slobodu da odrede visinu svojih novčanih sankcija, Direktiva propisuje da kazne moraju biti zasnovane na prometu kompanije i iznositi najmanje 5% ukupnog neto prihoda na globalnom nivou,

odnosno konsolidovanog neto prihoda u slučaju grupe kompanija.

Predlog Omnibusa uklanja usklađeni pristup iz teksta, ostavljajući nadzorna tela bez zajedničkih smernica o tome kako bi novčane kazne trebale biti određene. Takav pristup stvara rizik od tzv. „forum shoppinga“, jer će kompanije biti podstaknute da baziraju svoje poslovanje u državama članicama koje propisuju blaže kazne. Iskustvo sa primenom *Uredbe o konfliktim mineralima*, *EU Uredbe o drvetu* i *Direktive o nepoštenim trgovačkim praksama* pokazuje da, kada ne postoje usklađene smernice, nacionalna tela mogu propisivati značajno različite iznose novčanih kazni.

**„PREDLOG KOMISIJE LIŠAVA DIREKTIVU NJENIH NAJVAŽNIJIH ODREDBI I PREDSTAVLJA STVARNU PRETNJU ZA RADNIKE I RADNICE U TEKSTILNOJ INDUSTRIJI ŠIROM SVETA.“**

## PREPORUKE

• Članovi Evropskog parlamenta i države članice treba ponovo da uvedu usklađene iznose novčanih kazni kako bi se obeshrabrilo premeštanje poslovanja u države sa blažim sankcijama i kako bi se osiguralo ravno-pravno tržišno okruženje unutar Evropske unije.

### Efektivno uključivanje zainteresovanih strana

Smisleno uključivanje zainteresovanih strana (stakeholders) ključni je element dobro uređenog procesa dubinske analize. Uključivanje zainteresovanih strana omogućava kompanijama da pravilno identifikuju i adresiraju stvarne i potencijalne negativne uticaje, te može stvoriti pozitivan tok informacija između kompanija, potencijalno i stvarno pogođenih zainteresovanih strana, sindikata i civilnog društva. U skladu s međunarodnim smernicama, izvorni tekst Direktive predviđa smisleno uključivanje svih aktera u svaku fazu procesa dubinske analize. Takođe, uključuje široku definiciju zainteresovanih strana, kako bi se omogućila fleksibilna saradnja sa najrelevantnijim osobama i grupama, uključujući organizacije civilnog društva.

Predlog Omnibusa zauzima restriktivan pristup koji nije pogodan za ispravan proces dubinske analize. Naime, Komisija predlaže da se kompanije savetuju samo s onima koji su direktno pogođeni njihovim aktivnostima, a, što je posebno važno, isključuje organizacije civilnog društva i nevladine organizacije iz definicije u članu 3(1)(n).

Nadalje, predlog uklanja obavezu konsultovanja ostalih zainteresovanih strana u dve ključne faze procesa dubinske analize: u slučajevima suspenzije poslovnog odnosa i prilikom izrade indikatora za praćenje.

## PREPORUKE

• Članovi Evropskog parlamenta i države članice bi trebalo da uključe organizacije civilnog društva čija je jasno izražena misija zaštita ljudskih prava i okoline u definiciju zainteresovanih strana, kako je predviđeno u važećem tekstu. Ograničavanje konsultacija samo na „relevantne“ zainteresovane strane, takođe, predstavlja pogrešno usmerenje.

• Članovi Evropskog parlamenta i države članice treba da vrate obavezu kompanijama da se angažuju sa svim zainteresovanim stranama u slučajevima suspenzije poslovnih odnosa i prilikom razvoja indikatora za

### Administrativne sankcije

Izvorni tekst Direktive zahteva od kompanija da redovno procenjuju svoje politike dubinske analize i da ih ažuriraju svaki put kada dođe do značajnih promena, rizika ili uticaja, a najmanje jednom godišnje.

Predlog Omnibusa povećava minimalni rok za ažuriranje na pet godina. Tako dugačak period za praćenje nije u skladu s međunarodnim standardima i nosi rizik da procesi dubinske analize postanu tromi i nesposobni da reaguju na značajne promene na terenu, te da se ne mogu adekvatno nositi s rizicima i negativnim uticajima. Naime, OECD Smernice za odgovorno poslovno ponašanje podstiču kompanije da ažuriraju svoje politike dubinske analize, uključujući ciljeve i indikatore, kad god je to relevantno.

## PREPORUKE

• Članovi Evropskog parlamenta i države članice treba da zahtevaju od kompanija da ažuriraju svoje politike dubinske analize prema potrebi, a najmanje jednom godišnje.

## O IZVEŠTAVANJU O DVOSTRUKOJ MATERIJALNOSTI

CSRD zahteva od kompanija da sprovedu procenu „dvostruke materijalnosti“ uticaja, rizika i prilika svojih operacija, te da izveštavaju o brojnim pitanjima iz oblasti okoline, društva i upravljanja. Ova pitanja su podeljena u tri nivoa: opšti (horizontalni), sektorski specifični i kompanijski specifični (ako je potrebno).

Predlog Omnibusa nastoji da eliminiše sektorski specifični nivo. Takođe, eksplicitno p(r)oziva telo za postavljanje standarda (EFRAG) da smanji broj narativnih indikatora u korist kvantitativnih pokazatelja. Ova navodna pojednostavljenja, zane-maruju činjenicu da su u mnogim visokorizičnim sektorima, rizici već dobro poznati. Predlog bi dodatno otežao kompanijama sprovođenje procene dvostruke materijalnosti jer bi morale „ponovno izmišljati točak“ umesto da koriste već utvrđene sektorske profile rizika.

Uz to, većina pokazatelja u izveštavanju koji se odnose na radnice i radnike u lancu snabdevanja, pogođene zajednice i potrošače su po svojoj prirodi narativni, kako bi se izbegli formalistički izveštaji bez stvarnog učinka.

## PREPORUKE

• Članovi Evropskog parlamenta i države članice treba da insistiraju na sektorski specifičnim standardima, jer oni adresiraju dobro poznate rizike, nude smernice za kompanije i sprečavaju potrebu da kompanije razvijaju dodatne indikatore.

• Članovi Evropskog parlamenta i države članice treba da osiguraju da izveštavanje o

radnicima i radnicama u lancu snabdevanja, pogođenim zajednicama i potrošačima bude robusno i usmereno na stvarni učinak, te da se izbegne njegovo pretvaranje u puko zadovoljavanje forme.

**„OMNIBUS PREDLOG NOSI RIZIK OD KOMPLIKOVANJA PROCESA SPROVOĐENJA DUE DILIGENCEA I IZVEŠTAVANJA O ODRŽIVOSTI ZA KOMPANIJE, DOK ĆE NJEGOV UTICAJ NA NOSIOCE PRAVA BITI SVE MANJI. CLEAN CLOTHES CAMPAIGN MREŽA SE PROTIVI NASTOJANJU KOMISIJE DA SE POVUČE KADA JE U PITANJU ZAŠTITA RADNIČKIH PRAVA, LJUDSKIH PRAVA I ŽIVOTNE SREDINE.“**

## O CLEAN CLOTHES CAMPAIGN MREŽI

*Clean Clothes Campaign (CCC) predstavlja najstariju i najveću alijansu sindikata i nevladinih organizacija u industriji odeće, koja okuplja više od 230 članica u preko 45 zemalja.*

*Putem našeg sistema URGENTNE POMOĆI (Urgent Appeal System), pružamo direktnu podršku radnicima i radnicama koji se bore protiv konkretnih kršenja radničkih prava. Takođe, sarađujemo s radništvom na zajedničkom razvoju globalnih kampanja usmerenih na postizanje sistemskih rešenja, poput isplate plata za život i iskorenjivanja rodno zasnovanog nasilja na radnom mestu.*

*Kako bismo osigurali poštovanje temeljnih prava radnika, informišemo i mobilizujemo potrošače, te lobiramo kod kompanija i vlada na regionalnom i nacionalnom nivou. Svi članovi, partneri i saradnici CCC-a posvećeni su osnaživanju radnika i poboljšanju radnih uslova u globalnoj industriji odeće i sportske opreme.*

[www.cpe.org.rs](http://www.cpe.org.rs)  
[www.cleanclothes.org](http://www.cleanclothes.org)